

Faster Sigruns kåpe

Av Claire de Wangen

Jeg fikk faster Sigruns kåpe. Jeg var 15, og hun var borte. Jeg fikk den overlevert på sin gamle trekleshenger, innhyllet i florlett plast. Tung, nattsvar ull. Plettfrie sømmer. To store stofftrukne bakelittknapper. Et klassisk, men også oppsiktsvekkende snitt. Fôr som på usynlig og harmonisk vis lot yttersiden bevege seg ubesværet og tilforlætelig på tross av sin tettvevde tyngde. Varm, innsvinget og generøs. I sannhet et usedvanlig vakkert og funksjonelt plagg. Jeg tok på meg Faster Sigruns kåpe, og alle disse egenskapene ble ytterligere løftet og forsterket av den fysiske opplevelsen. Tyngden, over skuldrene, langs nakken. Armene uhindret svøpt i ulastelige formsydde ermer. Den jevne stofflaten fulgte ryggtaflen og svingte inn, og ut igjen, med ryggraden. Som om den kjente kroppen min og kunne forutse mine bevegelser. Jeg nøt kåpens favntak og følte meg trygg og pen. Kåpen gjorde jobben sin og mer til. Jeg hadde full tillit til kåpens mange gunstige attributter og verdsatte den høyt.

Faster Sigruns kåpe var blitt til med solid håndverk og utmerkede materialer, men også – tenker jeg meg – flid, sirlighet, anstrengelse; og kanskje til og med opprik-

tighet, ærgjerrighet, nysgjerrighet, stolthet og ydmykhet.

Faster Sigruns kåpe rørte ved noe i meg, på flere plan – estetisk, praktisk, sanselig. Det var noe med den konkrete kvaliteten, åpenbart, men var det ikke også en mer ubeskrivbar dimensjon her? Kunne det være at anstrengelsen, kunnskapen, valgene, fliden og arbeidet som tilvirket denne kåpen, løftet den til et sted hvor den berørte meg, også forbi estetikk, stil og funksjonalitet?

Faster Sigruns kåpe viste seg altså å være en legemliggjøring av kvalitet; mitt første bevisste møte med – og kanskje aller første dypere forståelse av – begrepet. Jeg ser det nå, etter å ha truffet og gjenkjent denne størrelsen gjennom mange år. Fordi vi kjenner det igjen. Kvalitet. Noen ganger gjenkjennelig gjennom konkrete størrelser som materialer, søm og kunnskap, andre ganger av mer uhåndgripelig, fornemmen- de karakter – noen ganger bare som en gjenklang, en følelse, en overraskelse, en erkjennelse.

I dag, da kåpen for lengst er borte, står den for meg like mye som en opplevelse og et sanselig møte som et klesplagg.

Kan man gjenkjenne kvalitet også når det er en subjektiv opplevelse? Kunst er en subjektiv opplevelse; finnes det noe slik som kvalitetsopplevelser? (Opplevelseskvalitet? Kvalitetserfaring? Sansekvalitet?)

Selv lager jeg ikke kåper, men teater – ofte stedsspesifikt og med vekt på romlig og sanselig inkludering av publikum. Jeg arbeider gjennom nysgjerrighet – hvordan kan jeg foreslå møter som skaper gjenklang og som utvider opplevelsen av tilstedeværelse? Jeg leter etter måter teateret kan omslutte på. Hvordan kan en kompleks vev av fiksjon, virkelighet, blikk, fortellinger, lukter, vinkler, lyd, tekst og bevegelse skape et opplevelsesrom hvor fiksjon og virkelighet lever side om side og i vekselvirkning?

Dette arbeidet er åpenbart av en langt mer intuitiv karakter enn hva søm må være. Også jeg tilstreber kvalitet og godt håndverk, men altså først og fremst å berøre (berøringskvalitet?). Også jeg opererer med materiale, valg og flid. Jeg ønsker å by publikum på opplevelsen av kvalitet. Og det er nettopp publikums opplevelse som avgjør kvaliteten. Jeg er avhengig av at publikum stiller opp og trer inn i forestillingen. Mest av alt er jeg avhengig av publikums tillit. Uten tillit strander forsøket på et møte. Denne tilliten vil være av ulik karakter (tillitskvalitet?) ut fra den enkeltes ståsted og sinnelag. Jeg er avhengig av at publikum investerer – fysisk, intellektuelt og emosjonelt. De må være villige til å oppleve dette møtet som jeg foreslår, og ha tillit til at intensjonen bak forslaget er redelig. Jeg forestiller meg at det er i dette tillitsforholdet at kvalitetsopplevelsen oppstår.

Min erfaring med kunstproduksjon, som i teateret er en kollektiv prosess, inn-

befatter ærlige ambisjoner om å skape kvalitet. Min erfaring i møtet med publikum er at de søker etter og gjenkjenner kvalitet. Publikums tillit og investering gir avkastning i form av gjenklang, berøring, oppdagelse – dyptgående eller som flyktige drypp. Verdien av opplevelsen, styrket i møtet, erfaringens gyldighet – dette er materialets tyngde. Teksten, strukturen, dramatiseringen – dette er forestillingens snitt og usynlige fôr. Møtet mellom forestillingen og publikum – heri ligger den uåndgripelige fornemmelsen av kvalitet.

Et kvalitetsøyeblikk: I min produksjon «Esther Kirsch Tivoli» fra 2014 inviterte vi til et opplevelselslandskap av tivoliets mer obskure sider: et kollapset foretak, en strandet entrepriser, levningene fra en broket reisende forsamling. Publikum sto fri til å undersøke dette universet på egen hånd, lett manipulert av et karaktergalleri, og trukket hit og dit av hendelser og scener. Ettersom det legges opp til en åpen interaksjon og «fri ferdsel», påvirkes forestillingen i stor grad av publikums temperament. Både den enkeltes personlighet og gruppens felles temperament spiller inn i forestillingens mange lag. I en uhyggelig skogscene tar karakteren «barnet» (spilt av en åtteåring) en publikummer i hånden. Lukten av tjære, tynne lysstrimer i tåkete skogbunn og en ubehagelig stemning i de forutgående hendelsene satte atmosfæren i denne scenen. Det som ofte skjedde, var at den utvalgte publikumeren umiddelbart opplevde et ekstra ansvar for og bånd til «barnet». Det oppsto et gjensidig møte mellom barnet og den voksne. De var nå begge med på leken – i spillet –, koblet sammen på et oppriktig nivå. Jeg fikk ofte tilbakemeldinger fra publikum om at akkurat dette øyeblikket hadde truffet en bestemt nerve av ekthet inni fiksjonen, et øyeblikk av intenst nærvær.

Jeg tenker at som faster Sigruns kåpes omfavnelse var denne opplevelsen av en omsvøpende, nær, men flyktig forbindelse en kvalitetserfaring. Valgene, etetikken, fliden og arbeidet som fra vår hånd lå bak dette øyeblikket, skapte en anledning for dette møtet til å finne sted.

Den subjektive opplevelsen av kvalitet vil nødvendigvis finnes i uendelige former, avhengig av smak, erfaringsbakgrunn, temperament og alle andre faktorer som måtte spille inn. Dette mangfoldet er mest av alt en kilde til kvalitetsforståelse på flere plan, fra det konkrete håndverksmessige, til den genuine, vanskelig definerbare «je ne sais quoi». Gjenkjennelse av kvalitet kommer i mange kledninger – og i kunsten ofte forkledd.

Næret av en oppriktig interesse for hva som skjer i møtet mellom kunst og rom, og mellom sted og publikum, har Claire de Wangen de siste 15 år laget forestillinger utenfor de etablerte kunstarenaer. de Wangen jobber i hovedsak med det steds-spesifikke og med publikumsomstendigheter som utgangspunkt for forestillinger. Forestillingene er forskning på hvordan disse omstendighetene kan åpne for en omsluttende teateropplevelse. I tillegg til estetiske og fortellende forslag, jobbes det i like stor grad med det sensoriske; lukt, lyd, temperatur, synsvinkler og taktilitet; flere veier til publikums egne erfaringsregistre. Hver forestilling søker etter nye innfallsvinkler og særegen dynamikk mellom sted, fiksjon og publikum, mellom teater og tilskuer. De Wangen er for tiden aktuell med forestillingen Mikrobryologien.

